

HERMANS HONDERD

Onder redactie van

Jan Wim Derks en René Hesselink

INHOUD

<i>Jan Wim Derks & René Hesselink</i>	9
Voorwoord	
<i>Hans Renders</i>	11
Honderd jaar Willem Frederik Hermans over honderd jaar	
<i>P.F. Thomése</i>	23
De eeuwige leerling	
<i>Kester Freriks</i>	28
De meisjes dwaas, de meisjes wijs: Hermans en de maagden Over <i>De hemelvaart der dwaze maagden</i> van W.F. Hermans	
<i>Stephan Enter</i>	44
Jammer	
<i>Ad Fransen</i>	50
‘Au...au...mijn armpje doet zeer!’	
<i>L.H. Wiener</i>	66
<i>Het behouden huis</i> revisited	
<i>Piet Schreuders</i>	76
Zeemeeuw	
<i>Jan Wim Derks</i>	80
De (on)bevleete ontvanging van Lotti Fuehrsheim	
<i>Marc van Zoggel</i>	93
De keizer van de voetbalpool. Over het personage Key in <i>Ik heb altijd gelijk</i>	
<i>Peter Kegel</i>	104
De slotsom uit al het voorafgaande Een herwaardering van <i>Uit talloos veel miljoenen</i>	

<i>Frank van Dijk</i>	123
Misschien was het de apostrof	
<i>A.L. Snijders</i>	138
St. Joost ten Noode	
<i>Elsbeth Eddy</i>	140
‘Eén felle zelfverdediging’	
De verwerpelijke methode van Hermans als criticus	
<i>Jan Wim Derks</i>	151
‘Zeker de helft van Hermans’ oeuvre is polemisch’	
Een korte mailwisseling met Jeroen Brouwers	
<i>Max Pam</i>	158
Kaas en Willem Frederik Hermans	
<i>Erik van Straten</i>	160
Willem Frederik Hermans in Parijs	
<i>René Oey</i>	164
‘Mijn oudste en nauwkeurigste lezer’	
Over Willem Frederik Hermans en Oey Tjeng Sit	
<i>Willem Otterspeer</i>	174
Waar de politiek de literatuur snijdt	
De verhouding tussen Hermans en Vestdijk	
<i>Bram Oostveen</i>	193
Een lezing in Utrecht	
Opkomst en ondergang van Adriaan van der Veen	
<i>John-Alexander Janssen</i>	204
‘Beste W.F. Hermans, stel mij niet teleur en schrijf een lekker stuk’	
<i>Hans Renders & Jeroen Vullings</i>	215
‘Voor mij bleef hij meneer Hermans’	
Een gesprek met Jan Cremer	
<i>Frank van Dijk</i>	228
De aanval op C. Buddingh’: ‘Kees, hoe durf je?’	
<i>René Hesselink</i>	238
‘Ik geloof steeds meer dat iemand moet kiezen tussen schrijven en vriendschap’	
Willem Frederik Hermans en Dick Vriesman	

<i>Christophe Vekeman</i>	249
'Gelijk de eenzame die op een vlot zat'	
Willem Frederik Hermans en L.Th. Lehmann	
<i>René Franken</i>	256
Fotobiografisch	
De wederkerige portretten van W.F. Hermans en	
Freddy De Vree	
<i>Lucas Ligtenberg</i>	262
De laatste Nederlander	
<i>Martine Folkersma</i>	268
'Ging het mis?'	
Het tweedimensionale vrouwbeeld van W.F. Hermans	
<i>Rob Delvigne</i>	281
VW 25	
<i>Jan Atema</i>	291
Hermans verzamelen	
<i>Eddy Esman</i>	295
Andere handel	
Hermans en het antiquariaat	
<i>Wim van der Beek</i>	302
Dood, weggeraakt en teruggevonden	
Boeken uit het bezit van Willem Frederik Hermans	
<i>J.M.A Buischool Toxopeus</i>	317
Van pulp tot Pléiade	
Biografieën	328
Personenregister	336
Fotoverantwoording	349

VOORWOORD

Van de hand van Willem Frederik Hermans verscheen in 1989 in *Elsevier* een recensie onder de titel ‘Hoe rechtvaardig is het nageslacht. Over het vergeten van schrijvers’. Hij schreef: ‘[...] zoals niemand voorspellen kan of een nieuw boek succes zal hebben of niet (want anders werden alle uitgevers schatrijk), zo kan ook niemand het absolute, onbetwistbare bewijs leveren, waarom het ene boek in de gunst van het publiek blijft staan, en het andere harteloos verstoten wordt.’¹ Hermans is nu 26 jaar dood, maar zijn oeuvre, in ieder geval een deel daarvan, staat nog altijd in de gunst van het publiek. Er zijn weinig schrijvers wier werk de tand des tijds doorstaat. Dat lukt alleen de grootsten en wij zijn ervan overtuigd dat Hermans behoort tot de allergrootste Nederlandse schrijvers van de twintigste eeuw, niet alleen vanwege zijn romans en verhalen, maar ook vanwege zijn essays.

Voor veel schrijvers was Hermans een voorbeeld. In deze bundel, die verschijnt vanwege zijn honderdste geboortedag op 1 september 2021, wordt aandacht besteed aan de diversiteit van zijn schrijverschap: de romans en verhalen, de kritieken en polemieken, de gedichten en het toneelwerk. Daarnaast is er aandacht voor de vriendschappen die er, ondanks de vele breuken, wel degelijk waren.

Wij danken alle auteurs voor hun bijdrage aan de bundel. Ook willen wij de Erven Hermans en het Willem Frederik Hermans instituut danken voor hun welwillende medewerking.

Jan Wim Derks
René Hesselink

¹ *Elsevier*, 28 oktober 1989.

Wat schrijvers in meerderheid natuurlijk willen als ze pas beginnen, is niet dat er over dertig jaar nog twee regels aan hen worden gewijd in een Nederlandse literatuurgeschiedenis voor schoolgebruik. Ze willen gelezen worden, ook over honderd, tweehonderd, driehonderd jaar. Niet alleen gelezen, maar aangehaald in dagbladen, parlementaire redevoeringen en preken. Niet alleen in het Nederlandse taalgebied, maar ook in Amerika, Rusland of Japan, zoals Shakespeare, Zola, of Dostojevski. Dan alleen, denken ze, hebben ze het recht bij zichzelf te zeggen: ik ben geen oplichter geweest, ik heb niet alleen maar gedaan alsof ik een schrijver was, ik heb mijn leven niet verknoeid aan een ambitie waar ik niet voor deugde.

(Willem Frederik Hermans, *Het boek der boeken, bij uitstek*, p. 22-23)